

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. כתב לגרש את אשתו ונמלך ... אף על פי שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה.....1
- ב. יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשו מהו...דאי מיגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתן קאמר.....2
- ג. כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה.....3
- ד. תצא משני ... כיון דמשני הוא דמפקינן לה ומראשון לא מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה.....3
- ה. אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית ... אפילו חצר קובעת.....4
- ו. המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ... צריכה הימנו גט שני ... בשראזה שנבעלה.....5
- ז. דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ... הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין ... דכיון דאין לבו גם כה לא אמרינן הן הן עדי ביאה.....6
- ח. כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה ... ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו ... מ"ט דגט קרח גזירה משום כולכם.....8
- ט. גט קרח הכל משלימין עליו ... ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר קרוב אין גולן לא.....12
- י. גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה...עד כאן מחלוקת ... אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב.....12

דף פא.

א. כתב לגרש את אשתו ונמלך ... אף על פי שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה

כבר התבאר לעיל דף עד. שהמגרש את אשתו¹ על תנאי הרי זה כשאר כל מעשה שנעשה על תנאי, שאין המעשה מתקיים אלא אם כן יתקיים התנאי, ואם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת, ואם לא נתקיים התנאי הרי אין כאן גט כלל.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמג א

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואע"ג שאפילו ריח הגט² פוסל בכהונה וכופין אותו להוציא³. אם לא נתקיים התנאי כנזכר נעקר הגט מעיקרו ואינו פוסל לכהונה, דאפילו ריח הגט אינו, לפיכך יכול אפילו כהן לגרש את אשתו על תנאי⁴, ואם לא נתקיים התנאי יוכל להחזירה. ובלבד שיהא התנאי בכל הלכותיו, המבוארים לעיל דף עה. אבל אם לא נעשה כהלכותיו התנאי בטל, והגירושין קיימין.

ב. יצא עליו קול איש פלוני כהן כתב גט לאשתו ויושבת תחתיו ומשמשתו מהו...דאי מיגליא מילתא דקרו לנתינה כתיבה דלמא נתן קאמרי

יצא קול פלוני⁵ כהן⁶ כתב גט לאשתו, בודקין⁷ אם קורין באותו מקום לנתינת הגט כתיבה אף על גב דלכתיבה לחוד גם קרו כתיבה, הוי כאילו יצא הקול פלוני גירש את אשתו, שיבואר דינו להלן⁸, שכיון שיצא הקול אומרים אנו ודאי משום שנתן לה יצא הקול להודיע שהיא מגורשת, שאם לא נעשה אלא כתיבה לבד לענין מה הוציאו הקול פלוני כהן כתב גט כו', מכל מקום אם הוא במקום שאין קורין לנתינת הגט כתיבה אין חוששין לקלא.

² והיכי דמי ריח הגט, כגון שאמר לה בעלה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם, אף על גב שלא הותרה בזה הגט לעלמא אפילו הכי פסולה לכהונה, כגון אם היה בעלה זה שאמר לה כן כהן אסור להחזירה לו, ואם הוא ישראל ומת אח"כ אסורה לינשא לכהן אפילו להדיוט ואפילו לא נתגרשה אלא מחמת שיצא עליה קול של קידושין בעלמא, ואף על פי שהוא ברור שאין ממש באותן קידושין ולא ניתן הגט אלא לחומרא בעלמא להפסיק הקול, וזהו נקרא ריח הגט מדרבנן ופסלה לכהונה

³ כמבואר בשו"ע ונו"כ שם ו ב

⁴ ובשו"ע ו ב שם כתב שאפילו לכתחילה יכול אולם עיין רמ"א קמח ט שלכתחילה אין לגרש על תנאי גם בישראל. וזה תקנת הר"י מפרי"ש וכוונתו שיהיה בדרך כל המגרשים שאין מזכירין שום תנאי וכל שכן לפי מנהגינו ע"פ סדר גיטין להזכיר בפ"י בשעת נתינת הגט לידה שמגרש מעכשיו בלי תנאי. עיי"ש בט"ז ו

⁵ שו"ע ונו"כ שם ו ד

⁶ והוא הדין ישראל שהרי אין נ"מ להוציאה אלא רק לשני כמו שיבואר. ב"ש שם ח

⁷ מדברי הרמב"ם (פ"ז מהא"ב שכתב סתם יצא עליו קול פלוני כהן כתב גט לאשתו או נתן גט לאשתו וכו') ולא חילק בין אם קורין באותו מקום נתינת הגט כתיבה משמע שם"ל שחכמי הגמרא נסתפקו בזה ולעולם חוששין (וע' בר"ן פ' הורק שותמ' על הרמב"ם למה לא חילק בין אם קורין באותו מקום לנתינה כתיבה). ח"מ שם ה. ועיין ט"ז שם ד שכתב דעת הרמב"ם נראה לי דהך מילתא דבדיקה הכי פירושו דבפ' המניח איתא ג"כ חילוק בין קריאת כד או חבית לענין אם תלוי ברוב אנשי מקום או דוקא כולם והכא לא נתברר אי אזלינן בתר הרוב של המקום על כן לא הביא הך בדיקה כלל ואזלינן לחומרא דבדיקה לא מהני כלל. ועיין ב"ש שם ט מה שפוסק ב"ח כרמב"ם אנ"ל דהא להרי"ף ורש"י והרא"ש והטור והר"ן לא תצא אא"כ קורין לנתינה כתיבה נראה דכן הוא עיקר

⁸ שלא תצא ממנו אך אסורה לשני כהן אם מת בעלה ותצא אם ניסת

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ג. כל קלא דבתר נישואין לא חיישינן ליה

כבר התבאר במסכת יבמות דף צב. שפנויה⁹ שיצא עליה קול שנתקדשה לפלוני היום בעיר זו, חוששין לה והרי היא ספק מקודשת אף על פי שאין שם ראייה ברורה, מיהו כל קול שלא הוחזק בבית דין אין חוששין לו.

אשה¹⁰ שנשאת או נתקדשה לפלוני ואח"כ יצא עליה קול שנתקדשה לאחר קודם שקדשה זה, וכן אשת כהן שיצא עליה קול שהיא זונה או גרושה אין חוששין לה להוציאה מבעלה, ואין חוששין לו כלל, ואפילו אם יצא הקול כבר קודם שקדשה אלא שלא הוחזק בבי"ד עד לאחר שנתארסה לזה, אין בודקין אחר הקול להחזיקו לברר הקול שנתקדשה. כי מה שהעדים אומרים שמענו מפלוני ופלני' והם הלכו למדינת הים אינו אלא קול, ולא דבר ברור, ואפילו אם באו לב"ד והעידו כן אין חוששים¹¹, הואיל וקדשה אחד קידושין גמורים, וכל שכן אם נשאה¹².

ד. תצא משני ... כיון דמשני הוא דמפקינן לה ומראשון לא

מפקינן לה אתי למימר סמוך למיתה גרשה

יצא קול פלוני כהן גירש את אשתו או שיצא קול פלוני¹³ כתב גט לאשתו, וברקו וקורין באותו מקום לנתינת הגט כתיבה והרי היא יושבת תחתיו ומשמשות, שהתבאר שאין מוציאים אותה מידו, שלקול שאחר נישואין או אפילו לאחר אירוסין אין אנו חוששים, אבל אם מת לא תנשא לכהן אחר.

ואם ניסת תצא, כיון שלגבי השני הוא קלא שקודם אירוסין, כקול שיצא על פנויה¹⁴, שאסורה לו, כמו שהתבאר דחיישינן לקלא קמא.

⁹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מו א

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם ח

¹¹ ב"ש שם כא

¹² ועיין ברמ"א שם שזה דוקא אם היא מכחשת הקול הראשון, אבל אם היא מודה אחר כך שנתקדשה לראשון הרי שווייה נפשה חתיכה דאיסורא לגבי בעלה, והואיל והקול מסייעה אוסרים אותה עליו. אך באחרונים חלקו עליו שם שמקורו הוא שו"ת הרא"ש ובח"מ שם פירשו בענין אחר וכן בב"ש ועיי"ש באבנ"מ ובב"מ ובשו"ת רע"א קעג ואכמ"ל.

¹³ שו"ע ונו"כ שם ו ד

¹⁴ ולא חיישינן ללעז בנים מראשון כיון מראשון לא מפקי' אמרינן סמוך למיתה גירש. ב"ש שם ז

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ה. אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית ... אפילו חצר קובעת

כבר התבאר במסכת ברכות דף לה: שאין הטבל נקבע למעשרות ולתרומה מן התורה אלא באחד¹⁵ מששה דברים¹⁶ ומהם החצר¹⁷ המשתמרת וכל שכן הבית שקובע.

לפיכך אין הטבל נקבע לתרומה ומעשרות מן התורה, אחר שנתמרה ונגמר מלאכתו, עד שיכניסנו לביתו¹⁸, שנאמר (דברים כו פסוק יג) בְּעֶרְתִּי הַקֶּדֶשׁ מִן הַבַּיִת, והוא שיכניסנו דרך השער של הבית¹⁹, שנאמר (שם פסוק יב) וְאָכְלוּ בְּשַׁעְרֵיךָ וְשָׁבְעוּ.

כיצד פירות²⁰ שדעתו להוליכן לבית²¹, אעפ"י שנגמרה מלאכתן אוכל מהן אכילת עראי עד שנכנסו לבית²². נכנסו לבית נקבעו למעשרות ואסור לאכול מהן, אפילו אכילת עראי עד שיעשר.

כשם שהבית²³ קובע למעשר כך החצר קובעת למעשר, ומשיכנסו לחצר דרך שער החצר²⁴ נקבעו אף על פי שלא הכניסו לתוך הבית.

¹⁵ רמב"ם הלכות מעשר פרק ג הלכה ג

¹⁶ החצר, והמקדש, והאש, והמלח, והתרומה, והשבת, וכולן אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

¹⁷ מן התורה. חזו"א מעשרות סי' ה' סק"ז בדעת רבנו וכ"כ הגר"א ביו"ד סי' של"א ס"ק קל"ט וכ"כ הלבוש מובא בש"ך שם ועי' בר"י קורקוס ספ"ה שנסתפק בדעת רבנו אם חצר מה"ת או מדרבנן. אך דעת הכ"מ כאן והש"ך בנקה"כ יו"ד סי' של"א ספ"ג בדעת רבנו שחצר מרבנן, וכן מה"פ בפ"ג ממעשרות ה"א וכ"ד רש"ם במעשרות דף נ"ה ב' ונראה מדבריו שזו גם דעת רבנו ע"ש וכ"כ בשע"צ בבי"א רפ"ג ע"ש וכ"כ בעה"ש וכ"כ בחזון נחום פ"ג דמעשרות מ"ה ועי' בה"ל ועי' בשטמ"ק ביצה ל"ה ב' דמשמע דדעתו ג"כ דק"ל כר' ינאי דחצר רק מדרבנן אבל במאירי שם כ' בהדיא דק"ל דחצר קובעת מה"ת ע"ש אבל המאירי בנדה מ"ז ב' כתב דחצר קובעת מדרבנן ע"ש בלשוננו וצ"ע:

¹⁸ רמב"ם שם פרק ד הלכה א

¹⁹ דעת התוס' ב"מ פח. שאם הפירות נגמרו חוץ לחצר צריך שיכניסם דרך שער החצר ודרך שער הבית אבל אם לא הכניסם דרך שער החצר אף על פי שהכניסם דרך שער הבית אין מתחייבים אבל אם נגמר מלאכתן בחצר סגי שיכניסם בשער הבית ומדברי רבנו נראה דלא מחלק בזה. עיין מנ"ח מצוה שצ"ה

²⁰ רמב"ם שם פרק ג הלכה ד

²¹ שאם דעתו להוליכן לשוק א"צ ראיית פה"ב כנוכר שם ה"ב

²² אם אין בו א' משאר דברים הקובעים

²³ רמב"ם שם פרק ד הלכה ז

²⁴ כשם שבבית צריך ליכנס דרך שער הבית כמו שיבואר כך בחצר צריך שיכנס דרך שער החצר דוקא ולא מעל הגדר או דרך פתח אחורי שאין דרך להכניס פירות דרך שם.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אבל אם הכנים²⁵ תבואתו דרך גנות או חלונות וכדומה. או מעל גדר החצר. וכן אם הכנים מדרך אחורית לחצר או לבית²⁶ שאין דרך להכנים דרך שם. פטור מן התרומה ומן המעשרות, אפי' מדרבנן²⁷, ואין מועיל לו שיוציאם ויחזור ויכניסם דרך פתח²⁸, מיהו י"א דבאכילת קבע אסור מדרבנן כמו לפני ראיית פה"ב וי"א דגם אכילת קבע מותר כיון שא"א לו לבא לידי חיוב.

וי"א²⁹ שדוקא בדבר שאינו רגיל להיות בגורן, צריך ראיית פני הבית. אבל בתבואה יין ושמן שרגילים להיות בגורן מיד בגורן מתחייב, ואפי' דעתו להביאו לבית. וקשואין ודלועין נקרא ג"כ מידי דבר גורן³⁰. וי"א שבאכילת קבע אסור מדרבנן כמו לפני ראיית פני הבית, וי"א שגם אכילת קבע מותר כיון שא"א לו לבא לידי חיוב.

ומכיון שכך כל שאינו יודע פרטי ההלכה, אין לסמוך להתיר לאכול פירות או ירקות, על אף שלא הביאם לביתו³¹.

ו. המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ... צריכה הימנו גט שני ... בשראזה שנבעלה

כבר התבאר לעיל דף עג: שהמגרש³² את אשתו בין מן האירוסין בין מן הנישואין³³ וחזר ובעלה בפני עדים³⁴, או שידוע וגלוי לכל שבא עליה כגון

²⁵ במאירי ברכות כתב שאסור להכנים דרך גנות וקרפיות שמפקיעין מידי תרו"מ, ולכא' בגמ' לא נזכר לאיסור אלא שזה גנאי ואין ראוי לעשות כן ועי' בירו' מעשרות פ"ג ה"א דרבי ור"י ב"ר יהודה עשו כן וצ"ע עיין דרך אמונה – ציון ההלכה שם ס"ק י

²⁶ חזו"א מעשרות סי' ג' סק"ט

²⁷ חזו"א דמאי סי' ז' סקב"א

²⁸ שם מעשרות סי' ג' סק"ט ושביעית סי' א' סק"ח

²⁹ דעת הראב"ד שם והרבה ראשונים

³⁰ חזו"א מעשרות סי' ג' סק"ב י"ג

³¹ עיין דרך אמונה שם פרק ג סק"ס בשיטות הראשונים בדיון מירוח בבית ואכילת עראי ואכמ"ל

³² שו"ע ונו"כ אבהע"ז קמט א

³³ כמבואר בגמ' עמוד ב שבראזה שנבעלה מה לי מן האירוסין ומה לי מן הנשואין

³⁴ ואם בא על גרושתו אחר שנשאת לאחר וגירשה או נתאלמנה אינה צריכה גט דודאי בעילתו בעילת זנות ולא לשם קדושין שאם יבעול לשם קדושין לוקה ש"ג פרק מ"ש. גם מהר"י הלוי בתשובה סי' י"ד כתב שאם המגרש כהן אינה צריכה גט. וכנה"ג כתב ואני מפקפק בזה דכל שקדושין תופסין בה יש לחוש שמא לשם קידושין בעל דבין הכי ובין הכי עובר על לאו גרידא יש לחוש שמא לשם קדושין בעל ונראה שכל שאינו יכול לקיימה לא חיישינן שבעל לשם קדושין ע"ש. וכ"כ בתשובת מהר"ם אלשקאר סימן פ"ח שאם גירשה מפני שזינתה תחתיו אפי' ראוה שנבעלה א"צ גט שני דודאי לשם זנות בעל ולא לשם קדושין דמידע ידע שלא יוכל לקיימה והפוכי מותרת למה לך אבל הרדב"ז ח"א סי' רע"ז כתב דאם נתייחדה אינה צריכה גט ואם ראוה שנבעלה צריכה גט ע"ש וע"ל סי' קמ"ח סק"ב מ"ש ש"ש ודו"ק. אם היה לו אשה אחרת לא חיישינן דבעל לשם קדושין דלא עבר על חרם ר"ג מהר"ט ח"ב סי' א' וכנה"ג הביא פוסקים דס"ל דחיישינן אפי' בכה"ג דבעל לשם קדושין ע"ש. באר היטב שם א

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

שראינו שכנסה לביתו בדרך נשואין וחופה³⁵. וידעו הם שהעדים רואין. הרי זו בחזקת שהחזירה, שהואיל והיתה אשתו כבר אומרים אנו ודאי לשם קידושין בעל ולא לשם זנות, ואפילו ראו שנתן לה מעות באתננה, שחזקה היא שאין אדם עושה בפני עדים בעילתו בעילת זנות כיון שיש בידו לעשות בעילת מצוה³⁶.

והרי זו מקודשת קידושי ודאי³⁷, וצריכה ממנו גט שני. והוא שהיו ב' עדים, שאם לא היה אלא עד אחד אפילו ידעו הם שראה אינו כלום, שאפילו אם תמצא לומר כיון לשם קידושין אינו כלום, שאינו קידושין אלא בפני שני עדים, שאין דבר שבערוה פחות משנים דילפינן דבר דבר מממון.

דף פא:

ז. דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה ... הן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה ומודים בנתגרשה מן האירוסין ... דכיון דאין לבו גם בה לא אמרינן הן הן עדי ביאה

אם לא ראוה עדים³⁸ שבא עליה אלא שנתייחד עמה, כשיעור ייחוד³⁹, שי"א שהוא כ 5 דקות⁴⁰ ויש מחמירים גם בפחות⁴¹ והיו ב' העדים ביחד, וראו היא והוא את העדים, ויודעים שרואין⁴² שנתייחדו יחד, אם היתה מגורשת מן הנישואין כיון שליבם גם זה בזו⁴³ ורגילים זה לזו, חוששין מא נבעלה ולשם

³⁵ בית מאיר שם.

³⁶ אף על פי דגבי פנויה בעלמא אמרינן אדם עושה בעילתו בעילת זנות, [ו]לא חיישינן לזה, זו שהיתה כבר אשתו שאני.

³⁷ כ"כ הרמב"ם ומשמע דאז אין תופסין בה קידושין של אחר דוק' ביחוד תופסין קדושין של שני ולא בבעיל. ב"ש שם ג

³⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

³⁹ שיעור זמן ביאה או לפחות שיעור העראה שהוא שיעור כדי לצלות ביצה ולגמעה. באר היטב שם ג

⁴⁰ שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד

⁴¹ כך משמע משו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן סה או כב שכתב "שג"כ הוא שיעור יותר גדול משיעור הביאה שהוא ודאי יותר מכל נסיעה ארוכה דאיכא במעלית אף דמשך כ"ה קומות"

⁴² לשון הלבוש וברדב"ז ח"ד סי' ד' שמספיק שיוודעים ואין צריך שרואים

⁴³ עיין באר היטב מהרא"ם סי' מזד משמע שאפילו אם רק ליבו גם בה או שליבה גם בו אמרינן הן עדי יחוד הן עדי ביאה ולא בעינן שיהיה שניהם ליבם גם זה בזו. אולם רש"י ד"ה הן הן כתב אנן סהדי כיון דגייסי אהדדי לא פרשו זה מזה. ובבאר הגולה שם ו*. הביא פירש רש"י גייסי מכירין זה את זה ברמיזות וקריצות משמע דוקא גסים זה בזו אך אם רק אחד מהם לא מהני. והכי מסתברא שאם אחד אין ליבו הרי זה כאשה דעלמא דלא חי' לביאה ודמיא לבעל כרחא שהוזכר לעיל.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

קידושין בעל, והן הן עידי ייחוד והן הן עידי ביאה, אולם אינה מקודשת ודאי, שאם קדשה אחר אח"כ שלא תהא מקודשת, דשמא לא בא עליה אלא חוששין לה, לפיכך היא ספק מקודשת⁴⁴, וצריכה גט מספק. ואם נשאת לאחר תצא⁴⁵.

ואם לא ראו את העדים⁴⁶ לא שהו כדי שיעור ייחוד אין חוששין לה כלל. וכן אם הוא נתייחד עמה שיעור ייחוד בעל כרחא אפי' אם נתייחד עמה כשיעור ביאה, אם היא נתן אמתלא בדבריה למה שהתה כ"כ אין חוששין לייחוד זה⁴⁷.

אם גירש מחמת זנות אין חוששין שמא בא עליה⁴⁸.

יש מי שאומר⁴⁹ שאם שניהם מודים שלא בא עליה אין חוששים וא"צ גט שני ממנו ותמהו עליו כיון דקי"ל הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה הרי זה כאלו עדים מעידי על זה⁵⁰.

ואם היתה מגורשת מן האירוסין אין חוששין לה שהרי אין לבו גס בה, אולם גם באירוסין במקום בו ראינו שליבם גס זה בזה חוששין לה, וצריכה גט שני.

וכל זה שכבר גרשה, אבל אם כתב לה גט ועדיין לא נתן לה הגט, ונתייחד עמה חוששין שמא בא עליה, ופסול משום גט ישן⁵¹.

⁴⁴ עיין בתשו' הרדב"ז ח"ג סימן תקס"ח שכתב דאם רוצה להחזירה הדבר ברור שצריכה קדושין אחרים ולא יברכו ברכת אירוסין כיון דהוא ספק שמא בעל לשם קדושין והוי ברכה לבטלה דמה שנעשה נעשה ועיין פ"ת שם ה' שנראה דנמשך בזה אחר דברי הרמב"ם שהובא בש"ע לעיל סי' ל"ד ס"ג אבל למ"ש הרמ"א שם גם הכא יש לברך. ואפילו אם הוא אומר שלא בעלה לא מהימן דדילמא אמר הכי משום דרב מגיד אמאן דמקדש בביאה אך ז' ברכות ודאי מברכין דממ"נ צריך לברך ז"ב.

⁴⁵ ומכ"ש אם הבעל הלך למדינת הים וא"א ליתן לה גט אחר דלא תנשא ולא כהגמ"י, ואם שניהם מודים שלא בא עליה כתב בש"ג שם דלא חיישינן שמא בא עליה וא"צ גט שני ממנו וצל"ע מג"ל דין זה כיון דקי"ל הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה הוי כאלו עדים מעידי ע"ז עיין ס"ס קס"ז: ב"ש שם ד

⁴⁶ לבוש וכן עיין בתשו' הרדב"ז ח"ד סי' ד' שאפי' אם יאמר אח"כ שבעל לשם קדושין אין חוששים מובא בפ"ת

ג

⁴⁷ באר היטב שם מהרל"ח סי' מ"ג הר"י הלוי סי' ו'.

⁴⁸ ב"ש שם ד ובגליון ש"ע של הגאון רבינו עקיבא איגר וצ"ל כתב כאן וז"ל וכן אם בין גירושין וייחוד נשא אשה אחרת יש לדון בו דליכא חזקה דאדרבה חזקה דלא עבר על הרגמ"ה

⁴⁹ דעת הש"ג

⁵⁰ ב"ש שם ד ועיין חכמת שלמה שם

⁵¹ ב"ש שם ה

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואם נתייחד עם משודכת שלו אף במקום שליבו גס בה, אין חוששין מפני שלא שכיח שיבא אדם על משודכתו, אלא א"כ בא עליה בפני עדים. וי"א⁵² שאפילו בא עליה בפני עדים אין חוששין אלא אם היה עסק קידושין ביניהם קודם. ובפרוץ לזנות או או בימינו שסתם פנויות הם נדות אפשר אף בבעל בעדים אין לחוש⁵³.

ח. כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה ... ואיזהו גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו ... מ"ט דגט קרח גזירה משום כוללם

גט מקושר

במסכת קידושין דף מט. ובבא בתרא דף קס. יבואר בעזה"ת שכל השטרות, בין גיטי נשים ובין שאר שטרות, באים מלבד בצורה הרגילה, ונקראים גט פשוט, אף בצורה מיוחדת שתיקנו חכמים, ונקראים גט מקושר⁵⁴.

נחלקו ראשונים מהו גט מקושר, יש מפרשים שהוא שטר מקופל, כעין אותם הכלים המקופלים הנעשים מקלף שמנשבים בהם להסיר הזבובים⁵⁵, והיה עשוי בתפירות, שתפרו כל חלק שנכפל, וכל כפל וכפל קרוי קשר⁵⁶. ויש מפרשים שהיו קושרים את

⁵² כך נראה מתשובת הרמב"ן שדוק' באשתו או בארוסה שהיה קדושין ביניהם חיישינן לקדושין אבל משודכת דמיא לאשה דעלמא. ב"ש שם ו. ועיין הרדב"ז ח"א סי' רי"ז. כנה"ג קע"ט ע"ב ע"ש אבל נראה דהרמ"א חושש לדעת ת"ה דסי' ר"ט שמסיק שנראה לו להחמיר בבא עליה בפני עדים דלא כהרמ"א אלא שכ' שמן הסתם אין לחוש בעבור של פנוי מדאין אדם עושה ב"ז סתמא המציא עדים כדי לקדש דלא כ"ע דינא קדו' גמיר. ולהכי אינו מקיל אלא בהיחוד אף בפני עדים ואף דגם בה לא אמרינן דבעל אבל בעל לפני עדים נראה לו להחמיר. בית מאיר שם

⁵³ בית מאיר שם.

⁵⁴ עיקר תקנת גט מקושר היה בגיטי נשים, שתיקנוהו חכמים משום כהנים קפדנים, שהיו באים מהר לידי כעס ומגרשים את נשותיהם, וכשהם נחים מרוגזם שוב אינם יכולים להחזיר גרושותיהם, ולפיכך תיקנו לעשות גט מקושר, שאינו נוה לכתוב מהר, כדי שבינתיים ינוח כעסם ויתפייסו. ואף בשאר שטרות התקינו שיכולים לעשות שטר כזה, כדי שלא לחלק בין גיטין לשטרות, שאם תפסלנו בשטרות יבואו לפוסלו גם בגיטין, אבל אם יהיו רגילים לעשותו בשאר שטרות אף בגיטין יעשוהו, ולפיכך בין בשטרי חוב ובין בשטרי מקח וממכר התקינו שיכולים לעשות שטר כזה למי שירצה. ותקנה זו בימי בית ראשון ניתקנה. בתקנה זו נחלקו ראשונים: התוס' ד"ה תקנו יש סוברים שאין הכהן מגרש אלא במקושר, ולפיכך הם מסתפקים אף בזמן הזה כשכהן מגרש את אשתו אם צריך לעשות מקושר, אלא שלפי שאין אנו בקיאים בו בטוב נכון יותר לעשותו פשוט שהוא קל יותר, ויש סוברים שלא תיקנו להיות חובה לעשות כן, אלא כדי שלא יפסידו נשותיהם התקינו לעשותו כן. ויש מסתפקים שמא לא התקינו אלא במקומות ידועים. ובפיהמ"ש שם שלא התקינו אלא לזמן ידוע באותם הדורות שהיו קופצים לגרש את נשותיהם.

⁵⁵ פהמ"ש להרמב"ם ב"ב שם. ערוך ע' גט רש"י וכל הראשונים להלן באופן כתיבתו

⁵⁶ רש"י קדושין מט. ד"ה מקושר

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

הגט המקושר קשירה ממש, שהיו עושים רצועות בשטר למעלה ויוצאות מגוף המגילה והיו כורכים בהן את השטר וקושרים אותו בהן⁵⁷.

הסוברים שגט מקושר הוא מקופל ותפור נחלקו באופן כתיבתו: יש אומרים שהיו כותבים בראשו שיטה – שורה – אחת ומניח שיטה חלק, ושוב כותב שיטה ומניח שיטה חלק, וכן כמה פעמים, וכופל הכתב הראשון על החלק ותופר, וחוזר וכופל הכתב השני על שיטת החלק שתחתיו ותופר, וכן שלישי עד גמר הכפלים⁵⁸. ויש חולקים וסוברים שלא היו מניחים ריוח של חלק בין שיטה לשיטה כלל אלא כשאר הפשוטים⁵⁹, והיו מכוונים וקושרים שתי שיטין זו לזו⁶⁰, והיו כופלים שיטה על שיטה ותופרים, או שהיו תופרים את האויר שבין שיטה לשיטה על הכתב.

בגט מקושר יש גם חלק הנקרא פשוט שבמקושר, שהיו כותבים שם המלוה והלוה או הלוקח והמוכר, והשדה והמעות, והזמן בשיטות ראשונות ומקשרים⁶¹, ואחר כך כותבים מלמטה כמו בגט פשוט. ויש מפרשים שהיו כותבים רק את הזמן במקושר והיה מאריך בענין הזמן עד כדי שיש שיטות, שלש של כתב ושלש של חלק, ושאר השטר כותבים פשוט כשאר כל השטרות⁶². יש מפרשים שאחר הפשוט שבמקושר חוזר וקושר קשר אחר ופושט⁶³.

אין גט מקושר כשר אלא אם כן חתמו עליו שלשה עדים ויותר, ואם חתמו רק שנים פסול, שכך תיקנו חכמים, ואינו פסול אלא לכתחילה או אף בדיעבד אם אין שם עדי מסירה, אבל בעדי מסירה כשר⁶⁴.

אין העדים חותמים בגט מקושר בתוך הגט כמו בפשוט, אלא מאחוריו. וי"א⁶⁵ שחותמים בין קשר לקשר מבחוץ, ונראים העדים בין חריצי הקשרים, וכדי שלא יוכל לזייף ולהוסיף בפנים בסוף השטר מה שירצה, מאחר שאין העדים חתומים בסוף השטר, כותב בו לבסוף "שריר וקיים", וי"א⁶⁶ שחותמים, כנגד כל הכתב מבחוץ, וחותמים מלמטה למעלה, מתחילים משיטה אחרונה ועולים עד ראשו של שטר לאורכו, ומקום

⁵⁷ יד רמ"ה ב"ב שם. ועי' קובץ תחכמוני ספר ב עמ' 56 ששטרות מקושרים שנמצאו בפפירוסים הם כתמונת הרמ"ה.

⁵⁸ רגמ"ה ב"ב שם; ערוך ע' נט; רש"י גיטין פא ב ד"ה נט קרח; רשב"ם ב"ב שם; שמ"ק שם בשם ה"ר יהונתן ורשב"א. ועי' רש"י קדושין מט א ד"ה מקושר שכתב שבתחילה מניח שיטה חלק ואח"כ כותב שיטה ושוב שיטה חלק ושיטה כתב עד שלש וארבע פעמים וכופל החלק על הכתב שתחתיו ותופר.

⁵⁹ שאם לא כן איך יכול לעשות ממקושר פשוט, הרי ישאר ריוח בין שיטה לשיטה ויכול לכתוב שם תנאי מזויף.

⁶⁰ תוס' ב"ב שם ד"ה פשוט; רמב"ן שם ד"ה מפני. שמ"ק שם בשם ר"ן. שם בשם רא"ש, ועי' רמב"ן שם שכ' ליישב פרשב"ם שאולי הקשרים דקים שאין אדם יכול לכתוב שיטה.

⁶¹ תוספתא ב"ב פ"א; ירושלמי ב"ב שם; רשב"ם ב"ב שם א ד"ה מקושר כו' כדי מקום תורף השטר; רמב"ן ב"ב שם.

⁶² רגמ"ה ב"ב שם; ערוך ע' נט.

⁶³ רמב"ן שם ע"פ ירושלמי שם, וכתב שיש לפרש כן גם בבבלי.

⁶⁴ עיין רשב"ם ורמ"ה ב"ב שם

⁶⁵ רשב"ם שם בשם ר"ה, וכ"פ הרא"ש ובקיצור פסקי הרא"ש, כדעת רב הונא שם

⁶⁶ רמ"ה שם כדעת רב ירמיה בר אבא אבל הרי"ף הביא המחלוקת ולא הכריע

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

חתימת העדים הוא קיומו של כל הכתב שכנגדו מבפנים, ואם השטר כתוב ערב הם חותמים שתי, כדי שלא יוכלו להוסיף בו דברים ולזייף⁶⁷,

גט קרח

על כל קשר שהוא עושה בגט אשה מקושר צריך לחתום עד מאחוריו, ואם היה שם קשר שלא חתם עליו עד, ונמצא קשריו מרובים מעדיו, הרי זה גט קרח ופסול, גזירה משום כולכם, שמא אמר לעדים כמניין הקשרים שיחתמו כולם, ואחר כך לא חתם אחד מהם, וכל שאמר הבעל כולכם חתמו ולא חתם אחד מהם הגט פסול.

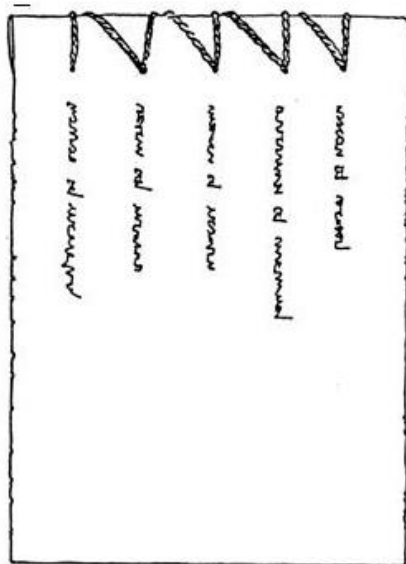
כנס אשה שנתגרשה בגט קרח, י"א שתצא מזה ומזה, ואף זו לא אמרו אלא כשאין לה בנים מבעלה השני, אבל אם יש לה בנים לא תצא, כדי שלא להוציא לעז על בניה⁶⁸, ויש סוברים מכיון שהולד כשר לעולם לא תצא אפילו אין לה עכשיו בנים⁶⁹.

⁶⁷ שאין השטר מתקיים אלא מכנגד החתימות ולמעלה, וכדי שלא יוכל לזייף ולחתוך השורה האחרונה אם יש שם איזה דבר שהוא לחובתו, ואף שעל ידי זה יחתוך גם כן שם העד שכנגדה, יוכשר ב"בן פלוני עד", לכן יכתוב "ראובן בן" בשורה אחת, שאם יחתוך "ראובן" יחתוך גם "בן" עמו.
⁶⁸ רמב"ן שם ד"ה מדאקשינן ע"פ גמ' גיטין שם ב' לר"ב.
⁶⁹ ור"ן ורשב"א שם בשם ר"ה גאון, ע"פ גמ' שם ב' לר' יוחנן, ועי' ר"ן ומאירי שם ומ"מ גרושין פ"י ה"ב וב"י סי' קנ. ולא אמרו תצא מזה ומזה אלא לר' מאיר, שהולד ממזר.

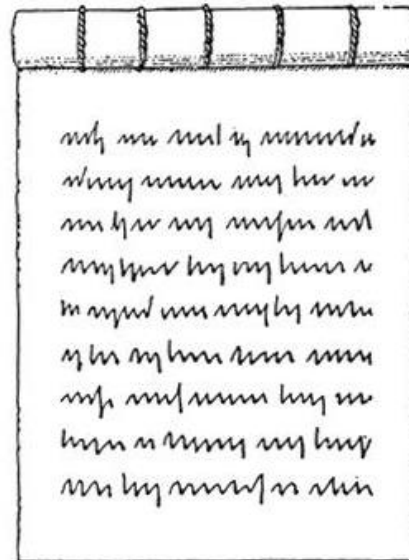
הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

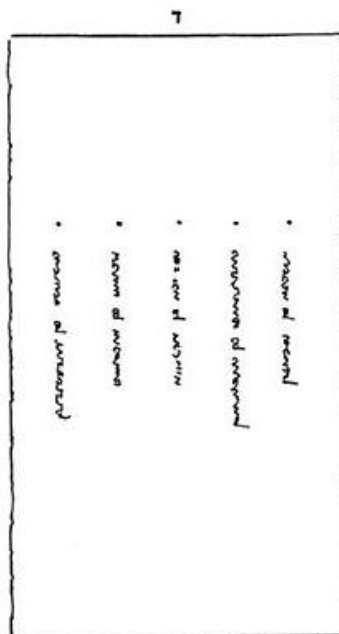
תיאור גט מקושר
שומצא בין תעודותיה של בבתא בת שמעון מתקופת מרד בר כוכבא
(מתוך: ידן, החיפושים אחר בר כוכבא, ירושלים תשל"א, עמ' 231)

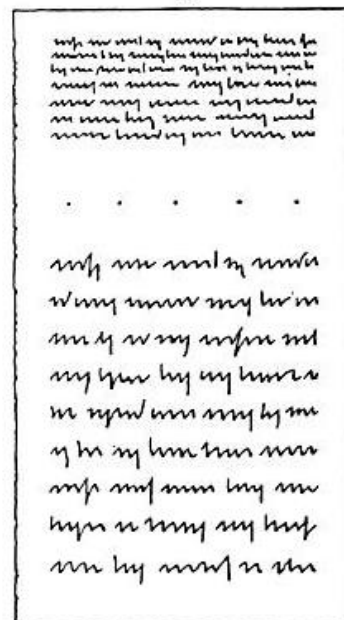
ג

א

ד

ב

גט מקושר

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

רוב הפוסקים⁷⁰ לא הביאו כל תכנה זו של גט מקושר ודיניו, ובסמ"ג (עשה ג) הזכירו וכתבו שלא נהגו בו עתה וגם אין אנו בקיאים בו יפה.

ט. גט קרח הכל משלימין עליו... ר"ע אומר אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר קרוב אין גזלן לא

עדים המשלימים למנין הקשרים כדי שלא יהיו קשריו מרובים מעדיו י"א⁷¹ שהכל משלימין עליו, ואפילו עבד וגזלן⁷², וי"א⁷³ שאין משלימין עליו אלא עדים קרובים, הראויים להעיד במקום אחר, שהקרוב כולם יודעים בו שהוא קרוב ולא יבואו להכשירו במקום אחר, אבל עבד יאמרו שנשתחרר וגזלן יאמרו שעשה תשובה והם כשרים, ולפיכך אין משלימים.

י. גט קרח קשריו שבעה ועדיו ששה... עד כאן מחלוקת... אבל קשריו שלשה ועדיו שנים דברי הכל אין משלימין עליו אלא קרוב

לא נחלקו אלא כשהיו שם לכל הפחות שלשה עדים, כמנין הצריך בגט מקושר, אלא שקשריו היו יותר מזה, אבל היו קשריו שלשה ועדיו שנים לדברי הכל אין משלימים עליו עבד וגזלן⁷⁴. וי"א⁷⁵ שאף בקרוב אין משלימין.

⁷⁰ עי' רמב"ם וסמ"ק ומוש"ע ועוד שלא הזכירו כלל, ועי' מרה"פ לירושלמי ב"ב שם לד' הרמב"ם שהשמיט כל דיני גט מקושר לפי שלא תיקנו אלא לזמן ידוע. הרי"ף והרא"ש הביאו הדינים.

⁷¹ פהמ"ש להרמב"ם שם מאירי שם, ע"פ ר' יוחנן (לפנינו ר' אמי) להלן פב א צא והשלם עליו עבד מן השוק. כדעת בן ננס במשנה

⁷² כיון שאין השלמה זו אלא משום חשש בלבד שמא כשיצא לאחר זמן בבי"ד יפסלוהו שיסברו שהבעל הזמין עדים כמנין קשריו ולא חתמו בו כולם.

⁷³ רשב"א גיטין שם, שהלכה כר"ע מחבריו, ועי"ש שהאריך ליישב מר' יוחנן פב א; תוס' רי"ד שם

⁷⁴ ועיי' ש"ך חו"מ מה כג

⁷⁵ מאירי בסוגיין כדעת רב יוסף ואף כשהוא מרבה בקשרים לא הוכשרה בו השלמה בפסול אלא בעד אחד כגון שהיו קשריו שבעה ועדיו ששה כשרים שמשלים את השביעי בפסול וכן היו ששה ועדיו חמשה וכן עד היו ארבעה ועדיו שלשה אבל היו קשריו שבעה ועדיו חמשה אין משלימין את השנים בפסולין שהרי מכל מקום מתקיים הוא בשלשה ושמא יתקיים בשני קרובים ועד אחד כשר ולא ידעו הבית דין שהם קרובים.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

כל שטר שאינו עשוי כתקנת חכמים, אף על פי שאין טעם לפסלו, פסול, ולכן אם עשה בזמן הזה שטר מקושר⁷⁶, פסול⁷⁷. ויש חולקין⁷⁸.

⁷⁶ עיין בתומים (סק"ג) שפירש שעשה שטר מקושר בזה אופן דחתם עדים מתוכו ומאחוריו מ"מ פסול דלא עשה כתקון חכמים. ודלא כש"ך (סק"ג) דפירש דחתמו רק מאחורי שטר כמקושר.

⁷⁷ מדכתב הנמוקי יוסף ריש פרק גט פשוט וז"ל, ונראה דהשתא דלא נהגו במקושר ולא ידעינן ליה, היה נראה שלא לפסול, דלא שייך קפידא במאי דלא סליק דעתיה כלל כיון דכל דין פשוט יש לו, מכל מקום נראה לפסלו מדפירש הרא"ש ז"ל דטעמא דפסולין משום שלא נעשו כתיקון חכמים, וא"כ זה שחתמו בו מבחוץ כבמקושר אינו כתיקון חכמים, עכ"ל. מדפירש הרא"ש מעות סופר הוא, וצ"ל הר"ש, ור"ל רשב"ם, שכן פירש רשב"ם במתני' [שם ק"ס ע"א ד"ה שניהם פסולים] טעמא דפסולים משום שלא נעשו כתיקון חכמים. ודין זה לא תלי כלל בדינא דלקמן ריש סימן מ"ד (מבואר בערה הבאה), אלא אפילו למאי דקי"ל התם כהרמב"ן דכשר, הכא פסול, משום שכל שטר שתיקנו חכמים לעשותו כך וכך, כגון בפשוט שעדיין יהיו מתוכו או שאר ענינים כיוצא בזה אם שינה תקנת חכמים השטר פסול אף בלא חשש זיוף, דחכמים תיקנו שאם לא עשה כן לא יהא לו דין שטר. ש"ך שם ג

⁷⁸ כ"כ הרמ"א והחולקין הבין שהוא הרמב"ן, וכתב הש"ך שם נלפע"ד שהרב לא כיון יפה בכאן. שנראה שהבין שמעם הנמוקי יוסף שפוסל אם עשאו כמקושר, משום דסבירא ליה כהרא"ש ומור ריש סימן מ"ד [סעיף א' – ב' – ג'] דכל שטר שאינו עשוי כתיקון חכמים פסול אף על פי שאין טעם לפסלו, וא"כ לדידן דלא קי"ל כהרא"ש בזה, הוא הדין הכא. וכן משמע מדבריו בדרכי משה אם כן לדידן דקיימא לן [לקמן סימן מ"ד סעיף א'] כהרמב"ן [ב"ב קס"ב ע"א ד"ה אמר רב עמרם] כשר. אבל לפע"ד זה אינו, שלא הביא הנמוקי יוסף דברי הרא"ש כלל, ועוד, שאפשר שגם הרא"ש סובר דאין כל השטר פסול וכהרמב"ן. ועוד שהנמוקי כתב בסתם כהרמב"ן ולא כתב שהרא"ש חולק. אלא הא לא דמיא לסי' מד ואין חולק שפסול. (כמו שהתבאר בהערה הקודמת). ועיין אורים ד שכתב ואני בררתי באריכות בתומים כי משה ותורתו אמת. ואם העדים לא חתמו רק מאחוריו, עיין בתומים שהעליתי אם ליכא למיחש למוקדם כמשי"כ שם יש מחלוקת הפוסקים אם להכשירו, ועכ"פ מבני חורין גבי, ע"ש

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>